

Husitská teologická fakulta

Univerzity Karlovy

Státní závěrečná zkouška (magisterská)

Pedagogika a psychologie

Studenti u státní závěrečné zkoušky prokáží důkladné teoretické znalosti získané studiem odborné literatury, dovednost aplikovat tyto teoretické znalosti na řešení modelových situací, znalost vývoje pedagogických idejí a vzdělávacích systémů a schopnost vysvětlit je v kontextu dobově působících společenských sil, znalost současných světových trendů ve vzdělávání a na jejich základě schopnost kriticky posuzovat vzdělávání u nás.

(PG = dílčí otázky z Pedagogiky, PS = dílčí otázky z Pedagogické psychologie)

Tematické okruhy:

- 1. PG: Učící se společnost. Formální, neformální a informální vzdělávání**
PS: Vymezení pojmu „Já“, vývoj sebepojetí a sebeúcty. Egodystonní a ego-syntonní složky sebepojetí
- 2. PG: Nižší sekundární škola jako určující stupeň pro charakter školského systému. Převládající tendence a problémy. (Doložit na vybraných školských systémech.) Víceleté gymnázium v ČR**
PS: Malá sociální skupina a její charakteristické prvky. Charakteristika nejvýznamnějších rolí ve skupině. Sociální klika
- 3. PG: Pedagogické koncepce Herbarta a Deweye a jejich vliv na současný vyučovací proces**
PS: Žáci s problémovým chováním. Příčiny a konkrétní projevy jejich chování. Intervence a možnosti nápravy
- 4. PG: Cíl, obsah a funkce vzdělávání. Faktory a společenské procesy ovlivňující vzdělávání v současnosti. Koho lze v současnosti považovat za vzdělaného člověka?**

- PS: Diagnostika sociálních vztahů ve školní třídě. Specifické sociometrické metody pro vyšetření školní třídy učitelem. Možnosti a limity jejich využití**
5. **PG: Příprava učitele na vyučování. Didaktická analýza učiva. Tematické plány**
- PS: Interakce a komunikace učitel-žáci. Jejich funkce, typy a rizika. Kauzální atribuce, atribuční styly, atribuční a autoatribuční chyba**
6. **PG: Vyučovací metody, jejich třídění. Kritéria pro jejich výběr a užití. Aktivizující metody**
- PS: Socializační možnosti školy a rodiny, specifika jejich socializačních vlivů. Konflikt mezi rodinou a školou a jeho následky**
7. **PG: Organizační formy vyučování. Vývoj organizačních forem a jejich pojetí v současné škole, jejich možnosti a meze. Problematika diferenciacce a individualizace výuky**
- PS: Socializace, formy sociálního učení. Individuace**
8. **PG: Zjišťování a hodnocení výsledků výuky. Diagnostické metody. Školní hodnocení a klasifikace žáků. Didaktické testy**
- PS: Struktura a dynamika školní třídy jakožto sociální skupiny. Její proměny z hlediska jednotlivých vývojových období (mladší, střední a starší školní věk). Proměny skupinových norem. Skupinová identita: fenomén „in group, out group“**
9. **PG: Světové trendy v učitelském vzdělávání**
- PS: Význam přátelských vrstevnických vazeb v socializaci žáka v mladším, středním a starším školním věku. Rizika spojená s jejich absencí. Patologické formy vrstevnických vztahů**
10. **PG: Pedagogicko-psychologické poradenské služby. Poradenští pracovníci na školách. Specializovaná poradenská zařízení**
- PS: Postoje – strukturovanost, komponenty, vznik, vývoj a změna postojů**
11. **PG: Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže, jejich prevence a řešení**
- PS: Identifikační vzory, příklady a ideály. Jejich význam pro žáka ze socializačního hlediska a jejich charakteristiky v jednotlivých vývojových obdobích (mladší, střední a starší školní věk)**
12. **PG: Vzdělávací systém v ČR a jeho analýza z hlediska světových trendů. Mezinárodní klasifikace ISCED**
- PS: Sociální normy, status, role**

13. **PG: Srovnávací pedagogika jako vědní disciplína. Její předmět, funkce a oblasti bádání**
PS: Náročné životní situace a jejich možná řešení (copingové strategie)
14. **PG: Modely školských systémů. Uved'te příklady systémů a proved'te jejich rozbor z hlediska problémů a inovací**
PS: Vztahy dívek a chlapců ve školní třídě a jejich proměny v prepubescenci, pubescenci a adolescenci. Interakce dívčích a chlapeckých podskupin a jejich charakteristika
15. **PG: Ohrožené děti. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Preventivní programy v práci školy a rodiny. Práva dítěte: historie, priority, principy a dopad na výchovu**
PS: Morální vývoj žáka. Heteronomní a autonomní způsob etického uvažování. Prekonvenční, konvenční a postkonvenční stádium. Genderový aspekt v morálním uvažování
16. **PG: Multikulturní výchova a interkulturní vzdělávání. Možnosti školy v oblasti předcházení a řešení projevů rasismu, intolerance a xenofobie**
PS: Kvantitativní metodologie sloužící k diagnostice sociálních vztahů a postojů. Psychometrické vlastnosti dotazníku (validita, reliabilita, sociální desirabilita)
17. **PG: Pedagogický systém J. A. Komenského. Výchova jako součást nápravy světa. Vztah pedagogických a pansofistických idejí**
PS: Sociální a interpersonální percepce. Nejčastější chyby ve vnímání druhých a rizika jejich důsledků
18. **PG: Výchova a společnost. Uved'te příklady vlivu společnosti na výchovu a výchovy na společnost a tyto příklady analyzujte**
PS: Proces utváření skupiny a skupinová dynamika. Skupinová koheze, rivalita, kompetitivnost, forming, storming, norming
19. **PG: Reformní pedagogika ve světě a u nás. Příčiny vzniku. Pedocentrismus, naturalismus, individualizace, koncepce pracovní školy**
PS: Emoce a jejich zvládání při komunikaci učitele a žáka. Práce učitele s vlastní agresí i s agresí žáka
20. **PG: Tendence ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Integrace, inkluze, decentralizace, deinstitucionalizace. Faktory ovlivňující úspěšnou integraci**
PS: Komunikace v pedagogické praxi. Verbální a nonverbální komunikace. Chyby v komunikaci. Komunikace učitele s rodiči

Literatura:

PEDAGOGIKA:

- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha, 1998.
- BRUNER, J. *Vzdělávací proces*. Praha, 1965.
- BYČKOVSKÝ, P. *Základy měření výsledků výuky*. Praha, 1982.
- CACH, J. *Výchova a vzdělání v českých dějinách. I. – IV.* Praha, 1990-1994.
- CANGELOSI, J. *Strategie řízení třídy*. Praha, 1994.
- Celoživotní učení pro všechny*. Praha, 1997.
- DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha, 1995.
- FILOVÁ, H. *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky*. Brno, 1996.
- GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno, 1996.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I.* Olomouc, 1997.
- GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika. II.* Olomouc, 2002.
- HRABAL, V. *Testy a testování ve školní praxi*. Praha, 1993.
- HRADEČNÁ, M., HEJLOVÁ, H., NOVOTNÁ, J. *Práce učitele s právy dítěte*. Praha, 1996.
- JEDLIČKA, R., KOŤA, J. *Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha, 1998.
- JŮVA, V. sen., JŮVA, V. jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno, 1997.
- KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha, 2002.
- KALOUS, Z. *Základy školní didaktiky*. Olomouc, 1997.
- KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc, 1996.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha, 2001.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha, 2008.
- KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha, 1995.
- KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha, 1996.
- LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha, 2010.
- MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. Brno, 1996.

- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno, 2004.
- MAREŠ, J., KRÍVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno, 1995.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako sociální síť*. Praha, 1993.
- MEIJER, J. W. *Integrace v Evropě: Zabezpečování péče pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha, 2002.
- Národní program vzdělávání v České republice*. Praha, 2001.
- OPEKAROVÁ, O. *Pedagogická diagnostika ve škole a školní poradenství*. Praha, 1998.
- PAŘÍZEK, V. *Obecná pedagogika*. Praha, 1994.
- Pedagogická orientace.*
- Pedagogika.*
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha, 2005.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha, 1997.
- PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. Praha, 2001.
- PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. Praha, 2006.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha, 1995.
- PŘADKA, M., KNOTOVÁ, D., FALTÝSKOVÁ, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno, 1998.
- RÝDL, K. *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Praha, 1994.
- SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha, 2000.
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha, 1992.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha, 2007.
- SKALKOVÁ, J. *Za novou kvalitu vyučování*. Brno, 1995.
- SOLFRONK, J. *Kapitoly ze školní pedagogiky*. Praha, 1993.
- ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky I*. Praha, 1991.
- ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky II*. Praha, 1992.
- ŠVEC, V., FILOVÁ, H., ŠIMONÍK, O. *Praktikum didaktických dovedností*. Brno, 1996.
- VÁŇOVÁ, M. *Příprava učitelů ve vybraných evropských zemích*. Praha, 1997.
- VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. Praha, 2009.
- VÁŇOVÁ, R. *Studijní texty k dějinám pedagogiky*. Praha, 1997.
- VÁŇOVÁ, R., NEJEDLÁ, D. *Texty ke studiu reformní pedagogiky v ČSR*. Praha, 1995.

VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělávání*. Praha, 1992.

VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní speciální pedagogika. Základy, teorie, praxe*. Brno, 2003.

VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky*. Praha, 1994.

PEDAGOGICKÉ ČASOPISY:

Pedagogická orientace.

Pedagogika.

Speciální pedagogika.

Učitelství listy.

Učitelství noviny.

PSYCHOLOGIE:

Vybrané kapitoly z uvedených knih vztahující se ke státnicovým otázkám:

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha, 2007.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha, 2010

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha, 2007.

HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie: aktualizovaná témata pro studující učitelství*. Praha, 2001.

HRABAL, V. *Sociální psychologie pro učitele, vybraná témata*. Praha, 2002.

JANOŠOVÁ, P. a kol. *Psychologie školní šikany*. Grada, 2016. (kapitoly 3, 4, 5, 6, 8, 13 a 14)

KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie – A, B*. Olomouc, 2000.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno, 1998.

SVOBODA, J., NĚMCOVÁ, L. *Krizové situace výchovy a výuky*. Praha, 2015.

ŠEĐOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R. *Komunikace ve školní třídě*. Praha, 2012.

ŠMELOVÁ, E. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc, 2017.

VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha, 2005.

Další doporučená literatura:

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha, 1998.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obra*. Praha, 2009.

HOSKOVCOVÁ, S. *Psychosociální intervence*. Praha, 2009.

HRABAL, V., HRABAL, V. *Diagnostika – pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do pedagogické aplikace statistiky*. Praha, 2002.

- HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel*. Praha, 2010.
- JANOŠOVÁ, P. *Šikana a vyčleňování na základních školách*. Liberec, 2011.
- KOPŘIVA, P. a kol. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž, 2008.
- MERTIN, V., KREJČOVÁ, L. *Problémy s chováním ve škole – jak na ně: individuální výchovný plán*. Praha, 2013.
- PAVELKOVÁ, I. *Motivace žáků k učení*. Praha, 2002.
- SIEGEL D. J. *Rozbouřený mozek: Dospívání, teenageři a jejich výchova*. Praha, 2016.
- SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha, 1999.
- ŠEĎOVÁ, K. *Jak se učitelé učí: cestou profesního rozvoje k dialogickému vyučování*. Brno, 2016.
- VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha, 2001.
- VÁGNEROVÁ, M. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha, 2008.
- Dále psychologické slovníky:
- GEIST, B. *Psychologický slovník*. Praha, 2000.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha, 2000.

V Praze dne 27. 9. 2018